

Què és ser un bon empresari, què significa ser una bona empresa avui en dia? Crear una activitat, mantenir uns llocs de treball, obtenir uns beneficis, complir les lleis laborals i fiscals, intentar superar tots els obstacles que presenten els mercats? Per a molts, aconseguir tots aquests extrems ja basta i sobra, ja suposa un esforç més que considerable. Però per a

El temps s'esgota

Constanza Forteza

altres, per als qui observen preocupats un món ple de desequilibris socials on l'obtenció de recursos bàsics es converteix en una lluita comercial sense ordre ni fre, ser empresari també significa mirar cap endavant i relacionar clarament la pròpia supervivència amb la de l'entorn, el social i el de la naturalesa. Bernat Vicens, titular d'una empresa de fusteria que du el seu nom, ha triat treballar d'una manera diferent. Diferent perquè obeeix a una opció basada en les conviccions personals però, sobretot, en una reflexió clarament professional sobre el comportament empresarial.



den explotar els boscos d'una manera salvatge. Estam davant un tema delicat, les qüestions relatives al medi ambient tenen a veure amb el nostre futur; i no amb el futur a mitjan o llarg termini sinó ben a curt termini. Això ens va dur a optar, a especificar formes concretes d'obtenir la fusta per la via de la gestió sostenible. Quatre anys enrere començarem aquesta manera de treballar i ara, des de fa uns mesos, hem arribat al reconeixement formal, oficial, a un reconeixement que certifica com feim les coses.

CADENA DE CUSTÒDIA

-Què significa haver arribat a un punt formal de reconeixement?

-Com es gestiona una empresa de fusteria de manera responsable amb relació als recursos forestals?

-Fa uns anys, un parell, decidírem adoptar una nova línia per a l'empresa. En principi, perquè tant el meu soci com el meu fill i jo mateix tenim una sensibilitat -no sensible-ria- cap a una sèrie de temes. Per exemple, amb relació a la sostenibilitat, al medi ambient. Nosaltres, com a fusteria que som, tenim una primera matèria que no és un producte de laboratori, sinó que és un producte natural. I

la realitat és que, tal i com estan les coses, la fusta és un producte del qual s'ha de tenir cura, entre d'altres raons perquè és el nostre futur. És que, des d'un punt de vista fins i tot egoista, consider que si no som nosaltres els que mirem pel futur de la fusta,

si no som nosaltres que la defensem..., llavors, qui la defensarà?

Jo no sé si som o no ecologistes, però del que sí n'estic convençut és que la fusta s'ha de preservar. Ja no es po-

-Vol dir que hem obtingut un segell de certificació forestal. Són uns segells que existeixen a tot el món, tot i que aquí pràcticament no es coneixien i tampoc, en línies generals, a la resta d'Espanya. Són uns segells, que en el nostre cas tenen la base d'expedició a Mèxic. Es diuen FSC (Forestal Stewardship Council) i tenen com a absoluta raó de ser el que s'anomena "cadena de custòdia". I aquesta expressió significa que la fusta, des que s'extreu del bosc fins que arriba a un domicili o a qualsevol altre lloc en forma de moble o d'equipament, du una assegurança que ha estat tractada de manera sostenible. I no només això, sinó que també s'ha tractat amb criteris socials, és a dir, que en tot el procés no hi ha hagut explotació humana en el treball fet en els boscos o en els processos d'elaboració. Lògicament, es tracta d'una manera de treballar sobre la qual ens hem assegurat la rendibilitat, perquè es tracta d'aplicar criteris sostenibles que, a la vegada, permetin una suficiència en termes de rendibilitat. Curiosament, aquest segell du totes les benediccions de grups ecologistes com ADENA i de tota una relació d'entitats conservacionistes completament serioses de tot el món. També s'ha de dir que hi ha altres tipus de segells, però

Bernat Vicens Vich és el propietari de la Fusteria Vicens. President de la Federació Fusta i Suro de les Illes Balears i president de Justícia i Pau.

aquest, si més no per a nosaltres, és el que més s'identifica amb els criteris més absoluts de respecte mediambiental.

-I qui avalua tots aquests extrems?

-Aquest segell només s'atorga després d'haver passat un procés d'adaptació previ, referent a la pròpia fabricació. Una vegada comprovat que et dotes i fabriques, segons criteris mediambientals, hi ha una sèrie d'entitats internacionals, radicades a cada país, que el certifiquen. Has de demostrar que has comprat la fusta a empreses que la tracten amb respecte als boscos. S'asseguren que has mantingut la cadena de custòdia, és a dir, des del mateix punt d'origen, un bosc - on s'efectua un cens d'hectàrees marcades dins les quals es permet l'explotació - , fins a la mateixa manera de talar els arbres -amb uns determinats criteris- tot passant pels magatzems de distribució, que també han de tenir la marca, el segell certificador i que no poden mesclar els paquets de fusta segellats amb l'FSC amb els altres. Per posar un exemple, nosaltres, com a Fusteria Vicens, anam a magatzems d'aquí, sigui a Vargas, a Cinsa, per comprar. I ens han de demostrar que la fusta que ens venen està certificada. Després, nosaltres, quan venem aquesta fusta per a una casa o una empresa podem certificar que aquest immoble està fet amb fusta FSC. Evidentment, tot això se certifica, es verifica periòdicament, cada any, a través d'una auditoria.

-I aquesta és una iniciativa aïllada o ja és compartida per altres empreses?

-Inicialment, començarem tres empreses, les tres de Mallorca. Nosaltres, la fusteria Font a Pollença i una altra fusteria de Manacor, Riera. Poc temps després, també s'integraren a aquest sistema uns magatzems de fusta, Vargas, Cinsa i Mundiflores. I aquestes sis empreses hem estat les pioneres, aquí i a tota Espanya. Perquè, en total i en un primer moment, hi érem implicats un grup de vint-i-una empreses a tota Espanya, les sis d'aquí a més d'altres quinze repartides pel país. Ara com ara, em sembla que n'hi ha un parell més que s'han sumat, un magatzem de Consell i altres.

COSTOS I BENEFICIS

-Vostès han fet en algun moment un càlcul dels beneficis -o de les pèrdues- que suposa incorporar aquest sistema?

- Bé, vegem... És cert que la fusta tractada d'acord amb els criteris FSC du uns costos una mica més elevats. El preu de la fusta se'n va a un preu un 1,5 o un 2% - posem, com a màxim, un 3%- superior al de la fusta normal. Clar que tot depèn de si parlem de pi o de, per exemple, fustes tropicals. Però aquest cost complementari del 3% -que, al final, efectivament, són doblers- ve compensat per una mentalització progressiva, lenta però progressiva, dels que actuen com a prescriptors, és a dir, arquitectes, aparelladors, enginyers..., que, finalment, ha arribat al consumidor. Perquè no fa ni un any que aquí ningú no sabia què era això. I, en canvi, avui ja tenim gent que ens ve a demanar dos pressupost, un per fer aquesta casa amb fusta FSC i un segon amb fusta normal. Això era impensable fa un temps, era absolutament desconegut. En qualsevol cas, som molt conscients que aquesta és una feina a llarg termini. Aquests primers anys no tindrem

una gran demanda, però aquesta és una fruita que ha de caure. Quan s'estengui la mentalitat i la consciència sobre el fet que la fusta és un recurs que, amb el temps, es convertirà en un bé escàs, la gent es començarà a demanar com ha d'actuar. I bé, nosaltres ens dediquem molt a pensar en aquest problema per intentar donar solucions. I les presentem tot argumentant que aquesta és una manera molt adient i molt noble de fer les coses.

-Segons algunes enquestes, un 36% de les empreses pensen que aquests temes relatius a la responsabilitat social empresarial o relacionats amb el respecte al medi ambient, són, al cap i a la fi, inversions en màrqueting. Hi ha el perill que totes aquestes qüestions acabin convertint-se en una estricta preocupació per la imatge?

-Sí, evidentment, aquest perill hi és. I, a més, és cert. Realment es dona aquesta actitud. Però, és clar, en el tema de la fusta certificada hi ha poques possibilitats de caure en aquest perill, perquè o està certificada o no hi està.

Un pot presumir que té aquest segell, però, fins ara, tenir-lo a mi m'ha duit més despeses que no altra cosa. Perquè parlem d'una inversió. Des del meu punt de vista, una inversió de futur, una adaptació a com seran les coses molt prest per a tots. Ara bé, és lògic que jo faci servir una qualificació que m'han atorgat. Si jo tenc aquest segell, vull presumir, el vull publicitar. Però el cas és que en un tema tan tangible com la fusta no

hi ha volta de full, no puc enganyar ningú. Ara, en altres temes més intangibles, sí que hi pot haver la temptació, el perill, d'usar tots aquests temes com una mera operació de prestigi. Per exemple, quan es parla de responsabilitat social empresarial, un tema que és més eteri, que es pot manipular més. Però la fusta certificada és avui en dia una absoluta urgència, això per no dir que és un tema d'emergència. Sobretot, si parlem de fustes procedents dels països tropicals. Perquè la fusta que ve certificada dels països nòrdics, del Canadà o dels Estats Units..., bé, no deixa de ser més habitual, perquè en aquests països ja fa temps que treballen amb bones maneres. A aquests estats ja hi ha una cultura bastant estesa de respecte als boscos. Dels Estats Units, o de Suècia, ens ve una fusta blanca, fustes d'abet, de pi, roure..., i per cada arbre que tallen n'han de sembrar dos o tres, aquestes són les proporcions. I això es tradueix que, en aquests països la massa forestal no només no disminueix sinó que augmenta. Però aquests tipus de fusta no són els més cotitzats, les més valorades són les fustes tropicals, les d'arbres nobles. I aquí sí que estam davant un veritable desastre.

-Precisament, no fa molt, els diaris parlaren de la fusta emprada en l'ampliació del Museo Reina Sofía de Madrid, que era fusta tropical procedent d'explotacions fora de qualsevol control.

-Sí, ho vaig llegir. I si això és així, i ho deu ser, perquè Greenpeace és una organització bastant seriosa quan parla d'aquests temes, doncs, és una vergonya. És una vergonya que la fusta que s'ha emprat per a aquestes instal·lacions provengui de tals il·legals.

"El consumidor ha de saber que, a l'hora de comprar una fusta noble, una fusta tropical, ha d'anar alerta perquè és molt probable que vengui d'una tala il·legal"



hi compten tots aquests factors i totes les certificacions i segells que han obtingut.

-En principi vull, destacar que, com a responsabilitat social empresarial, jo entenc una manera d'actuar que significa superar tot el que està regulat com a preceptiu. No parlarem de responsabilitat social empresarial, per exemple, quan es tracta de pagar els impostos, cosa que se suposa que s'ha de fer. Tampoc no en parlarem quan es tracta de complir els pactes socials amb els treballadors, o quan es compleix la llei de riscos laborals. La responsabilitat social empresarial ho abraça tot, en cada cas, a cada empresa, d'acord amb el seu àmbit de feina. En el nostre cas, és una manera de voler fer participar la societat. Però no d'una manera teò-

rica o reduïda a la formalitat de les paraules, sinó tot concretant com repercutir en la societat els beneficis que, d'alguna manera, has rebut d'aquesta mateixa societat. I quan parlem de societat, de què parlem? Bé, dels sectors més dèbils, dels sectors més empobrits del món globalitzat on vivim. És més que fer acció social, és bastant més. Una acció social seria, per exemple, dedicar uns doblers al Tercer Món. O a un projecte social que es desenvolupi a Palma. En realitat, la responsabilitat social empresarial no té tanta relació amb el que faig amb els doblers sinó més aviat es tracta de veure com els he guanyat. Aquests beneficis que he obtingut, com els he guanyat? Si jo som capaç, davant la meua consciència i davant la societat, de poder dir: "miri, enguany he obtingut aquests beneficis i els he aconseguit d'aquesta manera, d'una manera noble". Al meu parer, això és responsabilitat social. Perquè per què serveix rentar-se la cara o la imatge pròpia donant uns doblers a determinades causes si aquests doblers s'han aconseguit de manera bruta?

TRANSPARÈNCIA

-I en la feina del dia a dia, en què es tradueix la responsabilitat social empresarial?

-Per poder ser seriosos i poder parlar de responsabilitat social empresarial hem de tenir un codi ètic. És aquí on la trobam quan ens referim al dia a dia. Què vol dir això? Significa que Fusteria Vicens, a partir d'uns paràmetres, a partir d'uns punts que es poden confrontar, ha fet un programa que es reflectirà, com si fos en un mirall, en temes mediambientals, en temes socials, en temes, fins i tot, de drets humans. Aquella empresa que té un codi ètic té, a continuació, un dia a dia en el qual funciona com a socialment responsable. I, em demanarà, com el poden demostrar? Bé, a través d'una transparència, per molt que, de vegades, ser transparents sigui molt dur. Una transparència davant els treballadors, davant els teus proveïdors i els teus clients. Però, sobretot, davant els teus treballadors. De manera que puguin estar satisfets, que puguin estar tranquils... o, si l'empresa travessa una crisi, que no ho estiguin perquè, precisament, coneixen el que passa. No vull dir que aquesta transparència hagi de ser del cent per cent..., però sí que hi hagi una política interna que tendeixi a mantenir les cartes a la vista. Lògicament,

SOSPITLOSES FUSTES TROPICALS

-Quines són les fustes davant les quals un consumidor, a l'hora d'adquirir-les, ha d'anar més alerta?

-Jo, per començar, diria que qualsevol fusta tropical. Aquestes fustes vermelles, que, sobretot, provenen de l'Àfrica central. Conec molt bé tot el tema d'Àfrica i el problema és impressionant. També s'ha d'anar alerta amb la fusta que ve del Brasil, o amb fustes d'Àsia, d'Indonèsia. En el cas d'Àsia, hi ha una excepció, que és la de la

"El sistema actual de producció dona senyals clars d'esgotament. Els que tenim, com a empresaris, una responsabilitat hem de prendre una posició activa"

fusta de Birmània. Birmània és un país que té molta cura sobre l'explotació de teca, una fusta que, diríem, és la "crème de la crème". I bé, en aquest país fan les coses amb criteri, tot i que tampoc no es pot dir que siguin molt precisos, però, almenys, tenen uns criteris i els segueixen. Ara, si parlem de Camerun, Serra Lleona, Costa d'Ivori..., aquests països són un desastre. Sí, formalment et diuen que l'Estat ha donat

permís per tallar aquesta superfície, però, clar, tallen això i tot això altre i tot allò de més allà..., i hem de ser molt conscients que les fustes tropicals no es reproduïxen com les coníferes. Una fusta tropical, per fer-se grossa, gran i guapa, necessita cent anys o dos-cents. Cent anys com a mínim. I és cert que encara n'hi ha molta al món, però encara és més cert que n'hi ha un 40% menys que la que hi havia fa cinquanta anys. I a determinades zones de Brasil, un 80% menys. No són bromes. Pere Casaldàliga, aquest bisbe català que ha fet feina tota la vida amb els indígenes, contava que, a la zona del Mato Grosso on ha treballat, des del dia que ell va arribar fins avui que ja s'ha retirat ha desaparegut el 80% de la massa forestal de la zona. I, per fer-nos una idea basta indicar que el Mato Grosso ocupa una superfície més gran que la d'Espanya. Són testimoniatges terribles que et fan veure que aquí s'ha de posar fre.

-És d'imaginar que en la inclusió d'una empresa com la seva dins el sistema de responsabilitat social empresarial

aquí entra la casuística, perquè cada empresa és un món i no tothom pot assolir un grau igual de transparència, però, tant es val, sabem molt bé que ser transparents significa córrer riscos. I aquesta filosofia s'estendrà, estic segur.

-Amancio Ortega, el propietari d'Inditex, diu que, en el futur, cap empresa internacional, cotitzi o no en borsa, no podrà sobreviure sense un ambiciós programa de responsabilitat social empresarial.

-Etic completament d'acord, veig clarament que és un tema de futur. Ara, que ho digui aquest senyor i que ho digui jo no significa que encara no hagin de passar molts d'anys per arribar a aquest punt, perquè tenim una dreta social, aquí, a Mallorca, i a Espanya, que és reticent. I diria que també ho és una determinada esquerra. Però el cas és que tenim una dreta -i no parl de política sinó del món empresarial- que, en el nostre cas, estaria representada per la CAEB. I que consti que, dins la CAEB, hi ha persones i empresaris excel·lents, gent amb la qual tenc molt bones relacions. Però dins aquest món aglutinat dins la CAEB, aquestes coses no resulten gens simpàtiques, gens divertides. Perquè automàticament identifiquen aquestes qüestions amb augment de càrregues, amb opcions que no és que siguin més gravàmens però que -pensen- minvaran els beneficis..., en definitiva, que no volen ni sentir-ne parlar. Consideren que suportam una càrrega fiscal feixuga, una pressió procedent de les administracions molt pesada i, a continuació, s'associa la responsabilitat social empresarial amb més càrregues. No exactament fiscals, però sí càrregues. Però, al meu parer, és un error enfocar el tema des d'aquesta perspectiva. En realitat s'ha d'enfocar com un tema de futur, un tema, a més, que no és col·lateral a allò que és l'empresa sinó que està plenament relacionat amb l'empresa que vendrà. I, és cert, encara estam molt lluny que l'empresa funcioni d'acord amb els criteris de responsabilitat social empresarial, però també ho és que no ho estam tant com fa deu anys. I que això caigui com una fruita madura és una qüestió d'un parell d'anys. Ramon Jáuregui, que al meu parer és una de les persones més coneixedores d'aquest tema, ho diu clarament, diu que això arribarà, que caurà pel seu propi pes. Perquè ja no són només quatre romàntics que parlen d'aquestes coses, ja són una quantitat de persones considerable, persones amb una certa visió de futur. I, potser que aquí no, però a Espanya ja hi ha moltes empreses que són, en aquest sentit, exemplars. Grans empreses. Eroski, per citar-ne alguna, n'és un cas.

-Què és Eticentre?

-Eticentre és un grup d'empresaris, des de Deixalles fins a la Caixa Colònia, tot passant per la meua, Fusteria Vicens, o Camper.... Aquestes empreses tenen com a objectiu la responsabilitat social i l'ètica dins el món dels negocis. Això és el que ens uneix i ens dona raó de ser dins aquesta entitat. Tot avança, de fet, començarem tres empreses i en aquests moments ja som desset.

TOT AIXÒ CAURÀ COM A FRUITA MADURA

-No s'ha sentit alguna vegada una mica fart a l'hora de difondre aquests tipus de comportaments empresarials,

L'ètica no és un tema de bondat empresarial, és una qüestió de negocis

Bernat Vicens creà la seva empresa de fusteria i ebenisteria l'any 1963. L'any 2004 obtingué la certificació de qualitat d'AENOR (ISO 9001:2000) i, també, el certificat de subministrador FSC (Forest Steward Council), que acredita que la fusta que comercialitza prové de boscos ben gestionats. A la vegada, l'empresa que dirigeix treballa sota el sistema de Responsabilitat Social Empresarial, una vegada integrats voluntàriament en una formulació que objectiva la capacitat de l'empresa d'atendre requeriments ambientals i socials en el seu comportament com a negoci. Fusteria Vicens forma part també del grup d'empreses Eticentre, grup que demostra que la inclusió de criteris ètics en el funcionament de les empreses és una qüestió que va més enllà del voluntarisme, que no és un tema de bondat empresarial, sinó que es pot mesurar, que és pot quantificar, que és una matèria, fins i tot, lligada a les mateixes previsions d'èxit.

d'haver d'assolir les dificultats d'aquest model a l'empresa pròpia i, a la vegada, potser, de comprovar que no el consideren realista?

-Bé, en primer lloc, jo he de dir que a mi, per exemple dins la CAEB, em respecten molt. Perquè saben que la meua actuació és completament professional, que som un empresari. És clar, de vegades et canses un poc, perquè és freqüent no trobar ni la més mínima sensibilitat cap a aquestes coses. I sovint et trobes parlant d'aquest tema a un auditori que no el vol sentir ni en broma. Però també he de dir que, en altres ocasions, la situació és la contrària, la d'estar davant una gran receptivitat i interès. Però, què he de dir, això forma part de la tasca prèvia que sempre s'ha de fer en els canvis de cultura empresarial. A més, aquí la qüestió no és si som molts o si som pocs, la qüestió és que, aquells que hi som, n'estam convençuts. I per això feim coses, per una raó de convicció. Estam plenament convençuts, cadascun en el seu redol, que així com van ara les coses, no va bé. Tal com va el món..., això no funciona. I no parl en termes de pèrdues i beneficis, sinó que el món és, de cada vegada més, una olla de caragols. I, per tant, aquells que comptem amb una certa responsabilitat -sigui com a empresaris, com a polítics, com a membres d'ONG o el que sigui- no tenim més remei que prendre una actitud activa. Al cap i a la fi, no feim més que constatar que el món, el sistema actual de producció, dona senyals clars d'esgotament. Si tots els països del Primer Món -no tot el món, només els països que formen el primer- féssim el mateix consum que fan els Estats Units, en quaranta anys s'hauria acabat, no ja el petroli, que és clar que s'acaba, sinó la fusta, els béns d'origen natural..., fins i tot l'aigua. I això no és ser apocalíptic, és tenir coneixement sobre què passa. I dir que un altre món és possible no té res d'utopia. No només és possible, sinó que és necessari. I, a més, urgent, perquè s'esgota el temps.

"Jo no sé si nosaltres som o no som ecologistes, el que sí sé és que la fusta s'ha de preservar"